

Українські особливості стилю модерн, його пам'ятки та видатні діячі

Вероніка Бобровицька, студент¹ (ORCID: 0009-0005-5438-7356)

Київський національний університет будівництва і архітектури, проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

АНОТАЦІЯ

Представлено результати досліджень характерних українських особливостей українського архітектурного стилю модерн.

Ключові слова: архітектурний стиль, модерн, оздоба, «тотальне мистецтво», український стиль модерн.

1. ВСТУП

Український модерн, або неоукраїнський стиль з'явився на початку XX століття, і поєднав у собі народні традиції з європейськими мотивами і новаторством. Для нього особливо характерні декоративність, асиметричні форми і потяг до природної краси. Почали з'являтися будинки, що мають 6, 8, і навіть 11 поверхів. Кияни казали "Ці монстри згубили старий добрий патріархальний Київ", проте, зараз ми бачимо, що ці будівлі лише доповнили його величну красу. Модерн став одним із кроків еволюції архітектури.

2. МЕТА

Привернути увагу до українського модерну, провести його аналіз, надихнути слухачів на створення нового на основі особливостей стилю і його деталей.

3. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ

- Відродження традицій: Сучасні українські архітектори часто звертаються до елементів українського модерну, таких як високі шатрові дахи, шестикутні вікна та кольорова майоліка. Це дозволяє зберігати національну ідентичність у нових проектах, поєднуючи традиційні форми з сучасними технологіями.

- Екологічність та сталий розвиток: В сучасній архітектурі спостерігається тенденція до використання екологічних матеріалів і енергоефективних технологій, що також корелює з принципами українського модерну, який акцентував увагу на гармонії з природою та навколишнім середовищем.

Рис. 1. Шестикутні вікна

- Концепція «тотального мистецтва»: Сучасні архітектори прагнуть до створення цілісних архітектурних ансамблів, де кожен елемент, від фасадів до інтер'єрів, гармонійно поєднується. Це відлуння ідей українського модерну, який також акцентував на декоративності та естетичному оформленні.

- Сучасні проекти: Багато нових архітектурних проектів в Україні, таких як реконструкція історичних будівель або нові громадські простори, включають елементи стилю модерн. Наприклад, сучасні проекти в Києві та Харкові часто використовують мотиви, характерні для українського модерну, що підкреслює культурну спадщину.

Декоративність:

- Рослинна оздоба (листя каштанів - передвісників модерну, квітки лотоса, лілії, аканти);
- Каріатиди, що тепер іноді виконують лише декоративну роль, а не опорну;
- Асиметричність форм;
- Поєднання народних та європейських рис.

4. УКРАЇНСЬКИЙ АРХІТЕКТУРНИЙ МОДЕРНІЗМ

Український архітектурний модернізм - одне з найбільш незвичайних явищ в історії української архітектури, яке не можна звести до використання етнічних мотивів. Ця архітектура стала частиною більш глобального процесу державного будівництва. Можливо, український архітектурний модернізм так рішуче відрізняється від багатьох інших архітектурних стилів тим, що він не був нав'язаний державою, а став результатом низового, горизонтального будівництва нової національної ідентичності. Щоб зробити це можливим, місцева українська еліта потребувала, по-перше, ресурсів, по-друге, фахової підготовки і, по-третє, ідеологічної бази. Тому український архітектурний модернізм можна з повним правом назвати дитим трьох основних ідеологій того часу: модернізму, націоналізму та соціал-демократії.

Спираючись на націоналістичну ідеологію, представники української інтелігенції, зокрема й архітектори, прагнули піднести українську культуру, вивчити й відродити минуле української архітектури та зробити його спільним надбанням.

Більшість будівель, як функціональних, так і естетичних, були підкреслено демократичними та новаторськими для свого часу і були орієнтовані на широкі верстви українського суспільства.

Найбільш вражаючим твором у цьому стилі архітектури початку ХХ століття є будівля адміністрації Полтавського повітового земства, споруджена в 1903-1908 роках за проектом Василя Кричевського. В оформленні фасаду та інтер'єру використовували українські народні орнаменти і колірні рішення. Велика будівля складається з вежі, схожої на дзвіницю українських дерев'яних церков.

Рис. 2. Кращий музей Полтави

На рисунку яскравий приклад використання стилевих прийомів українського модернізму: шестикутні вікна (а також прямокутні великі і напів-коло), такої ж форми портали, вальмові (шатрові), наметові з заломленням дахи, башти, лоджеві фронтони, трицентрові арки, піддашки, кручені колонки, кольорова майоліка, мансарди і псевдо-мансарди, орнамент – рослинний і геометричний, барокові мотиви.

Риси українського архітектурного стилю початку ХХ століття відбилися і в оформленні дахів, які здебільшого були високими чотирихилими, що нагадують обриси даху народної хати. Баштоподібні дахи, що виступали, часто увінчувалися пірамідальними покрівлями, інколи з

фальцами або грушоподібними дормерами/ У дусі прогресивізму архітектори шукали шляхи створення дешевої, технічної архітектури. Ідеологія романтизму призвела до пошуку художніх рішень у народній культурі та Соціалістична ідеологія призвела до будівництва соціально значущих будівель. Серед відомих прикладів - школа, гімназія, лікарня та залізничний вокзал у Рівниці, будинок інженера, «Просвіта» та страхова компанія в Земстві. Український архітектурний модернізм був покликаний бути прийнятим масами не тільки візуально, а й, головне, за своїм призначенням. Його ідеологія - егалітарна. Сотні різноманітних об'єктів, розкиданих по всій Україні, об'єднують дві важливі характеристики: освоєння унікальної української форми художнього вираження та соціальний елемент.

5. ВИСНОВОК

Сьогодні, в умовах відновлення України після війни, архітектори активно обговорюють, як інтегрувати традиції українського модерну в нові будівлі. Це може стати важливим етапом у формуванні архітектурної ідентичності, яка буде відповідати сучасним викликам і потребам суспільства, зберігаючи при цьому зв'язок з історією.

Таким чином, український модерн не лише вплинув на естетичний вигляд сучасної архітектури, але й став основою для розвитку нових ідей та концепцій, які продовжують формувати архітектурний ландшафт України.

Список літератури

- [1] Губкіна Є., Ежуров Л., Український архітектурний модерн. URL: <https://ukrarchipedia.com/uk/nation-building/ukrainian-architectural-modern>.
- [2] Gloria_ma, Український архітектурний модерн. Коротка історія втраченої естетики. URL: https://texty.org.ua/articles/46453/Ukrainskyj_arkhitekturnyj_modern_Kоротka_istorija_vtr_achenoj_jestetyky-46453/.
- [3] Зязюн І., Закович М., Семашко В. Особливості стилю модерн. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4332.html>.
- [4] Парнікоза І. Польські сліди Києва. URL: <http://roma.in.ua/polski-slidy-kyyeva-avtor-ivan-parnikoza/>
- [5] Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. *Збірник наукових праць з мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології*. 2012. Вип. 8. С. 542–550.

ⁱ Робота виконана під керівництвом д.і.н проф. Василя Деревінського